

HOLMÁR ZOLTÁN

„Hozzon egy szál virágot”

A nyíregyházi 1848-as sírkert

A nyíregyházi Északi temető az ország egyetlen temetője, amelyben az 1848–49-es szabadságharcval kezdődően egészen napjainkig, a különböző történelmi események, tragédiák áldozatainak emlékhely létesült. Közülük a központi ravatalozó előtti, jobb oldali, nyugati emlékparkban található 1848-as sírkert az, amelyik a legrégebbi sírokat foglalja magába. A díszparkban összesen 12 sírkő található, amelyek nyolc honvédtisztnek – közülük egy vörössipkás –, négy nemzetőrtisztnek, egy honvéd őrmesternek, két honvédnak és három nyíregyházi polgármesternek állítanak emléket (1. kép). A sírkert alapjait 1990-ben vették meg, amikor dr. Fazekas Árpád (1924–2019) orvos, helytörténész javaslatára a megszüntetett Déli temetőből a Városi Tanács áthelyezte Szénfy Gyula (1823–1896) ’48-as nemzetőr és felesége sírkövét az Északi temetőbe, ahová a későbbiek folyamán a temető más helyeiről újabb síremlékeket helyeztek át. Valószínűleg még nagyon sok ’48-as sír lehetett az egykori, 1817-től használt Déli temetőben, valamint az 1822-ben megnyitott Nyugati, azaz Vasúti temetőben, ezeket azonban már megszüntették, a régi sírok elenyésztek. Az utóbbi helyen ismert volt Eszéki Antal (1820–1887) ’48-as honvéd főhadnagy sírja is, de ma már ez sem található meg.

1. kép – Az 1848-as sírkert (a szerző felvétele)

Dr. Fazekas Árpád 1989. április 12-én az elhagyott Déli temető hatalmas területét bejárva figyelt fel 8–10 ép sírkőre, köztük Szénfy Gyula (1823–1896) nemzetőr és felesége szép vörös mészkő emléktáblájára.¹ Ezt követően a Nyírvidék című újság 1989. szeptember 23-i számában közölte *A Szénfy fivérek* című írását, amelyben javasolta, hogy a megszüntetett Déli temetőből Szénfy Gyula nemzetőr épen maradt szép síremlékét helyezték át az Északi temetőbe. Ennek eredményeképpen Csabai Lászlóné

¹ Új Kelet, 1998. március 14. 5. A sírkövet Szeletzky Károly műkőfaragó-mester készítette.

városi tanácselnök intézkedése folytán exhumálással kerültek újbóli elhelyezésre Szénfy Gyula földi maradványai. Díszsírhelye Szilágyi László és Tomasovszky András 1956-os mártírjaink sírjával egy vonalban, a jobb oldali táblában került kialakításra. Az újratemetésre 1990. március 5-én került sor; Magyar László evangélikus lelkész mondott imát. A sírkő mellett a 285. sz. Szt. László cserkészcsapat tagjai adtak dísz-örséget Tarnai Ottó és Paál István cserkésztszettek vezetésével.² Ennek köszönhetően az 1990. március 15-i megemlékezést már itt tartották. A következő évben a Nyíregyházi Városvédő Egyesület kezdeményezésére „Hozzon egy szál virágot Szénfy Gyula sírjára!” megszólítással megemlékezésre hívta a városlakókat (2. kép).

SZÉNFY GYULA (1823–1896) 1823. február 17-én született Nyíregyházán Kollmann Sámuel (1796–1849) és Schulek Judit (1798–1878) gyermekeként. Evangélikus tanító édesapja jogásznak taníttatta, azonban ő nyíregyházi és eperjesi tanulmányai mellett intenzíven foglalkozott zenével, és a nyári szünidőben tevékenyen részt vett a helyi műkedvelő színtársulat munkájában is. 1846-ban szerzett ügyvédi oklevelet, majd Zsigmond (1827–1881) öccsével önkéntesként részt vett az 1848–49. évi szabadságharcban.³ Szénfy Gyula 1848. szeptember 3-án a Nógrád megyei önkéntes nemzetőrszázalaj őrmestere lett és harcolt a Josip Jelačić ellen. Később hadnaggy lett alakulatánál a feldunai hadtestben. 1849. január 19-én áthelyezték a 10. (Vilmos) huszárezred feldunai hadtestben szolgáló részéhez, majd április 13-án visszahelyezték korábbi alakulatához, illetve az abból szervezett 62. honvédszázalajhoz.⁴ Nekrológja szerint 13 ütközetben vett részt. A világosi fegyverletétel után bujdosni kényszerült, majd az 1850-es években családi nevelő lett a Nógrád megyei Ordason. Már ezekben az időkben virtuóz zongorajátékaról volt ismert, de zeneszerzéssel is foglalkozott. Kompozícióinak központi témája az elbukott szabadság volt. Zeneszerzői munkásságából 13 műve ismeretes, egyet pedig apjával közösen adott ki. Amikor bátyja 1854-ben polgármester-helyettesi tisztségéről lemondott, akkor került Nyíregyháza közigazgatási munkakörébe iktató és lajstromozó beosztásban. Később a város levéltárnoka, és az evangélikus egyház tanácsának is tagja volt. 1867-ben megválasztották a gyülekezet presbiterévé. Közben állása mellett 1859-től az újra megnyílt evangélikus tanítóképzde zenetaná-

2. kép – Szénfy Gyula sírja
(a szerző felvétele)

² Kelet-Magyarország, 1990. március 3. 2.

³ KORMOS GYULA: A nyíregyházi evangélikus nagytemplom orgonatorrténete, kántorai. Szabolcs-Szatmár-Bereg Szemle XLIII: 3. 2008. 345.

⁴ BONA GÁBOR: Hadnagyk és főhadnagyk az 1848/49. évi szabadságharcban III. R–ZS. Budapest, 1999. 256.

ráként is dolgozott. 1861-ben azonban pályát módosított, egyházában tanítói állást vállalt a felső polgári leányiskolában. A tanítást később már igazgatóként folytatta egészen haláláig. Emellett számos közeleti tevékenységet is vállalt. Csaknem 40 éves volt, amikor 1862. április 12-én házasságot kötött a 19 éves Sulyán Zsuzsannával (1843–1877),⁵ a frigyből három gyermekük született: Gyula (1867–1906), Margit és Mihály (1870–?). Közülük Gyula és Margit az 1880-as években már ismertek voltak

3. kép – Az 1848-as sírkert emlékoszlopa (a szerző felvétele)

zongoratudásukról. Szénfy Gyula felesége azonban 1877. december 28-án, 35 évesen elhunyt, így ő 1879. augusztus 19-én újra megnősült, s feleségül vette Bartkó Paulinát (1853–?),⁶ akitől három gyermeke született: Szeréna (1882–?), Paulina Emma (1882–1882) és Zoltán Máté (1885–?). A zeneszerzés mellett zongoratanítással, jótékony célú hangversenyek szervezésével és azokon szólístaként, illetve zongorakísérőként is gyakran fellépett. Kezdeményezője volt az egyházi és polgári énekkarok létrehozásának, betanításának. A nyíregyházi Dalárda karnagya, majd főkarnagya is volt. 1881-ben azonban bejelentette visszalépését a nyilvános hangversenyek rendezésétől, de a zongoraoktatást és a tanítói munkát tovább folytatta.⁷ Zenei karrierje mellett 1867-től tagja volt a Szabolcs megyei Honvédegyeletnek is.⁸ 1896. október 12-én, 73 éves korában hunyt el gutaütés következtében

a Templom tér 2. szám alatti házában.⁹ Halálával a város virtuóz zongoristát, orgonistát, a település zenei életének egyik megalapozóját, egyben példás pedagógusát vesztette el. Két nappal később az evangélikus elemi iskolában ravatalozták fel, majd a Déli temetőben helyezték örök nyugalomra. Sírja innen került át 1990-ben az Északi temetőbe.

Amikor 1998-ban, a forradalom 150. évfordulójáról tartottak megemlékezést, a Nyíregyházi Városvédő Egyesület kezdeményezésére, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Temetkezési Vállalat közreműködésével az Északi temető más részein található '48-as személyek sírjait exhumálták, megmentve ezzel azokat a felszámolástól (3. kép). Így került Szénfy Gyula sírja mellé a Kralovánszky család, Fekete János és Kéri

⁵ MNL SzSzBVL Nyíregyháza evangélikus házassági anyakönyv 1862. 45.

⁶ MNL SzSzBVL Nyíregyháza evangélikus házassági anyakönyv 1879. 106.

⁷ KORMOS GYULA: A nyíregyházi evangélikus nagytemplom orgonatornénete, kántorai. Szabolcs-szatmár-beregi Szemle XLIII: 3. 2008. 345.

⁸ MORZSÁNYI SÁNDOR: 7000 igazolt, s életben levő 1848/9-diki honvédtiszt névjegyzéke rang és betű szerint. Pest, 1871. 30.

⁹ MNL SzSzBVL Nyíregyháza halotti anyakönyv 1896. 773.

Horváth Pál síremléke is. Az eseménysorozat tetőpontja a nyíregyházi honvédek és nemzetőrök emlékére emelt fekete színű, gránit obeliszk felállítását volt. Rajta az alábbi felirat olvasható: „Az 1848/49-es magyar szabadságharcban résztvevő nyíregyházi honvédek és nemzetőrök emlékére a 150. évforduló alkalmával állíttatta Nyíregyháza Város és Városvédő Egyesülete 1998.” A bővített sírkert és emlékoszlop átadására 1998. május 30-án, a Hősök napja alkalmából, katonai tiszteletadás mellett került sor. Az avatóünnepségen a beszédet Katona Tamás (1932–2013) történész tartotta meg.¹⁰ Ezzel a Városvédő Egyesület korábbi felhívása „Hozzon egy szál virágot a ’48-as Sírkertbe!” mondatra változott.

A kralováni KRALOVÁNSZKY család nyughelye korábban az Északi temető II. parcellájának 264. helyén, a 113. sírboltban volt.¹¹ Az itt eltemetett 12 főt – Kralovánszky Lászlót, Zierek Edét, Hoffer Lászlót és családját – 1998. május 7-én exhumálták és helyezték át az 1848-as sírkertbe¹² (4. kép). Találóa n nevezte el Tóth Sándor ny. ezredes, helytörténész, a Nyíri Honvéd Egyesület elnöke a *Koszorút a hősnek sírhalmára* című kötetében a Kralovánszky család tagjait „nyíregyházi hét vezér”-nek, hiszen aligha akad még egy olyan família az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idejéből, amelynek mind a hét férfi családtagja aktív szerepet vállalt a küzdelmekben: a nemzetőrségnél, illetve honvédelakulatoknál szolgáltak. A családfő 64 évesen őrnagyi rangot ért el, míg a fiai századosok lettek. Ennek az egyedülálló tettnek a hat testvér egyike – éppen a legkisebb – Kralovánszky László (1827–1887) állított emléket, amikor 1884-ben levélformában megírta közlésre szánt családtörténetét, amely a 48. honvédzászlóalj vázlatos történetét is tartalmazza.¹³

A család városi és vármegyei tekintélyét az apa, Kralovánszky András (1785–1863) teremtette meg, aki református nemesi családból származott. Fiatalon katonának állt a császári- királyi 6. (Württemberg) huszárezredbe, ahol egészen az őrmesteri rangig jutott. A háborúk végével Kralovánszky egy beszállásolás alkalmával került Nyíregyházára, ahol megismerkedett későbbi feleségével, Kovács Annával, majd ezt követően kilépett a hadseregből és városi szolgálatba állt. Házasságukból hat fiúgyermek született. Kralovánszky Andrást becsületes jelleme, szorgalma eredményeképpen 1838-ban

4. kép – A Kralovánszky család sírja (a szerző felvétele)

¹⁰ Kelet-Magyarország, 1998. június 2. 7.

¹¹ Új Kelet, 1998. március 14. 5.

¹² Hódi Miklós szíves közlése alapján

¹³ SÍPOS FERENC: Heten egy családból a szabadságharcban. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle XXXVI: 2. 2001. 140.

Nyíregyháza főbírójává választották, s ezt a hivatalt 1844-ig, másodszor pedig 1846 és 1848 között költötte be. A pesti forradalom győzelme után tagja lett a nemzetőrség szervezésére választott állandó vármegyei bizottmánynak.

1848. október 1-jén, Nyíregyházán két nemzetőr századot szerveztek, s az egyik parancsnokává Kralovánszky András nemzetőrszázadost választották. Fiai közül hárman a honvédseregben, hárman pedig a nemzetőrségnél teljesítettek szolgálatot. A legidősebb fiú, Kralovánszky Lajos (1814–1855) közmunka felügyelő és városi képviselőtestületi tag volt, majd nemzetőr százados lett. Öccse, Kralovánszky Frigyes (1816–1879) jogot végzett, később ügyvédi gyakorlatot folytatott Nyíregyházán. Amikor 1848 nyarán az önkéntes zászlóaljat toborozták, a saját költségén készítette el felszerelését, s beállt a zászlóaljba, ahol főhadnagyi rangot kapva egy szakaszt vezetett. Az ozorai győzelem után a horvát foglyokat kísérte el a fővárosba, s ott érte az új szolgálati helyre való kinevezése, a Nyíregyházán akkor szerveződő 43. honvédszászlóaljba. Itt lett december 16-tól százados és századparancsnok.

A harmadik fiú, Kralovánszky Gyula (1818–1878) 1848-ban éppen 30 éves, okleveles ügyvéd, városi tiszti ügyész, ő is az önkéntes zászlóaljban, a később legendás híri szabolcsi 48. honvédszászlóaljban kezdte katonai pályafutását egyből századparancsnokként századosi rangban. Részt vett zászlóalja minden csatájában, s bátor magaviseletét értékelve Buda vára 1849. május 21-i bevétele után az akkor szerveződő miskolci 96. honvédszászlóaljhoz helyezték át, hogy ott erősítse a vitézi szellemet. Öccsük, Kralovánszky Gusztáv (1820–1849) szintén jelentkezett a nemzetőrségbe, ahol századosá választották. Részt vett az apja által vezetett nemzetőrszászlóalj rendbiztosító szolgálatában, ahol úgy meghűlt, hogy 1849. január elején, 29 évesen elhunyt. Kralovánszky Móric (1822–1892), az ötödik fiú a nemzetőrség szervezése mellett 1848 őszén, a Nyíregyházán megalakított önkéntes vadászcsapatba is jelentkezett és részt vett az 1848. október 30-i schwechati csatában, majd onnan hazatérve szintén az apja parancsnoksága alatt álló zászlóaljban volt százados, századparancsnok. Végig apja mellett szolgált a szabadságharc bukásáig. A legkisebb fiú, Kralovánszky László (1827–1887) 1827. augusztus 26-án született Nyíregyházán (5. kép). Az 1848-ban még mindig csak 21 éves mérnökgyakornok is az önkéntes nemzetőr zászlóaljban kezdte katonai pályafutását közlegényként. 1848. november 11-én előbb őrmester lett az akkor honvédszászlóaljjá átszervezett alakulatban, 1849. február 1-jétől pedig hadnagy ugyanott. Budavár ostroma után a Bocskai szabadcsapatból szervezett 52. honvédszászlóaljhoz helyezték át főhadnagynak,

5. kép – Kralovánszky László

később századparancsnok, 1849. június elejétől százados, egészen a komáromi vár feladásáig.¹⁴ A család olyan nagy hírnévre tett szert, hogy maga Kossuth Lajos is köszönő és dicsérő levelet írt az öreg Kralovánszkyknak: mind ő, mind pedig fiai példamutóan szolgálják a magyar szabadság ügyét. Kralovánszky László Komáromból menlevéllel érkezett haza, s az 1850-es években vasgyári felügyelő lett Munkácson, majd később aktív szerepet játszott a Szabolcsmegyei Honvédegyelet működésében. 1861 és 1872 között Nyíregyháza tiszti gyámja is volt. Kralovánszky László 1887. április 28-án, élete 60. évében hunyt el, s fiára – az ugyancsak László nevet viselő, budapesti ügyvédre – hagyta naplójegyzeteit, emlékiratait.

Kralovánszky László magánéletről kevesebb szó esik. Szintén a szabadságharc bukása után, 1850. május 1-jén, Nyíregyházán nősült meg: feleségül vette Blahunka Teréziát (1826–1915), akitől 1851. március 17-én megszületett első gyermeke, Kralovánszky Ilona Jolán (1851–1907). Az elsőszülött lány 1871. április 29-én, Nyíregyházán ment feleségül az akkor ott állomásozó Zierek Ede (1845–1876) császári és királyi huszár főhadnaghoz, a Württemberg-huszárezred tisztjéhez, de házasságuk nem tartott sokáig. Boldogan éltek együtt Csehországban, de a fiatal huszár egy Theresianstadtban megrendezett akadályversenyen lezuhant lováról, agyrázkódást kapott és rövid szenvedés után meghalt. Özvegye később Nyíregyházára szállíttatta férje holttestét.¹⁵ Kralovánszky Jolán – aki tekintélyes vagyont örökölt – ezután teljes visszavonultságban élt, a férje emlékére pedig később alapítványt is létrehozott. Az özvegyasszony 1884. június 10-én, Nyíregyházán újra férjhez ment: ekkor Hoffer Henrik budapesti pénztári hivatalnok felesége lett. Házasságukból egy fiú született 1885. március 13-án, Hoffer László (1885–1907), akit anyja rajongásig szeretett. Az asszonynak azonban a második házassága sem tartott sokáig, 1889-ben elvált Hoffer Henriktől,¹⁶ így egyetlen biztos pont az életében a fia maradt, aki Zierek Edéhez hasonlóan szintén a katonai pályát választotta, s hadnagy lett a kassai huszárezrednél. A fiatal huszártiszt a nyarakat Nyíregyházán töltötte az édesanyjánál; ilyenkor sokat járt társaságba, ahol megismerkedett egy kótaji földbirtokos özvegyével. A hadnagy beleszeretett a nálánál nyolc évvel idősebb asszonyba, akit feleségül akart venni. Mivel édesanyja ellenezte a házasságot, a fia Kassán a szolgálati fegyverével öngyilkosságot követett el. Kralovánszky Jolánt az újabb csapás teljesen lesújtotta, ezért 1907. augusztus 12-én morfiummal megmérgezte magát.¹⁷ Az az épület, amely napjainkban Nyíregyházán a Luther utca 3. szám alatt áll – és amelynek falán 2003. március 15. óta látható a Kralovánszky család emléktáblája – Kralovánszky Jolán építtette 1891-ben.¹⁸

¹⁴ TÓTH SÁNDOR: Koszorút a hősnék sírhalmára. Nyíregyháza, 1999.

¹⁵ Fővárosi Lapok, 1876. szeptember 21. 1017. A Kralovánszky család sírkövén ezért is szerepel tévesen, hogy, Kralovánszky László veje, Zierek Ede 1848-as huszárszázados lett volna, hiszen a szabadságharc idején még kisgyermek volt.

¹⁶ MNL SzSzBVL Nyíregyháza Evangélikus házassági anyakönyv 1884. 88.

¹⁷ Budapesti Hírlap, 1907. augusztus 15. 11.

¹⁸ FELBERMANN ENDRE: Emlékek a múltból. A korabeli Nyíregyháza képekben. Nyíregyháza, 1998. 53.

6. kép – Fekete János sírja
(a szerző felvétele)

FEKETE JÁNOS (1829–1912) honvéd őrmester és családja hamvait – összesen 3 főét – 1998. május 12-én helyezték át az Északi temető IX. parcellájának első sorában lévő 6. számú helyről, a 221. számú sírboltból az 1848-as sírkertbe¹⁹ (6. kép). Fekete János 1829. december 30-án született Demecserben Fekete János kisbirtokos és Cziráнку Mária gyermekeként. A szabadságharcban, 1848. október 19-én szülőfalujáért húzott sorsot, majd a 43. zászlóaljban szolgált; később honvéd őrmester lett.²⁰ A szabadságharc bukása után a demecseri római katolikus egyházközség kántora lett; 1853. január 26-án, Kemecsen megnősült: feleségül vette Kelemen Antal kemecsei esküdt lányát, Kelemen Erzsébetet (1837–1896), akitől kilenc gyermeke született: Károly (1859–1859), Emma (1860–?), Ilona (1861–?), Erzsébet (1864–?), Imre (1864–?)

– aki apjához hasonlóan kántortanító lett – Julianna (1865–?), Lajos (1866–?), János (1869–?) és Mihály (1870–?). Fekete János az 1860-as években a nagykállói, majd később a nyíregyházi római katolikus egyházközségnek lett a kántora. 1896. november 19-én óriási csapás érte, ugyanis felesége 59 éves korában váratlanul elhunyt. Temetésére két nappal később került sor az Északi temetőben.²¹ A megözvegyült férj azonban 1897. június 7-én, Nyíregyházán újra megnősült, Ruzsonyi Karolinát (1854–?) vette feleségül.²²

1908. március 15-én Budapesten a Petőfi Társaság ülésén az elnök, Herczeg Ferenc író vetette fel, hogy hívják össze a még élő 48-as honvédeket egy utolsó találkozására. Időpontul az István-napot, vagy az azt követő március 15-ét jelölték meg. A szabolcsi honvédek lelkesedtek a gondolatért, de fenntartásaik voltak a kivitelezést illetően. Erről a „szabolcsmegyei 48-as öreg honvédek nevében” Fekete János tudósította a megyei lapot.²³ Fekete Honvédegyletben betöltött szerepéről nincs ismeretünk, de amikor 1910. március 12-én a nyíregyházi 48-as és függetlenségi párt megalakította tisztikarát és bizottságait, a párt végrehajtó bizottságának soraiba őt is felvették.²⁴ Pozícióját azonban nem sokáig tölthette be, mert 1912. május 16-án, délelőtt 3 órakor, 82 évesen, aggkori végkimerülésben elhunyt Ószőlő utca 37. alatti házában. Másnap első felesége mellé temették el. Emlékét 2022. március 11. óta Demecser város em-

¹⁹ Új Kelet, 1998. március 14. 5. és Hódi Miklós szíves közlése alapján.

²⁰ BENE JÁNOS (szerk.): A szabolcsi honvédek Aranykönyve 1848–1849. Nyíregyháza, 2013. 101.

²¹ Nyírvidek, 1896. november 29. 4.

²² MNL SzSzBVL Nyíregyháza házassági anyakönyv 1897. 134.

²³ Nyírvidek, 1908. március 22. 4.

²⁴ Nyírvidek, 1910. március 27. 3.

léktáblával is megörökítette, amelyen rajta kívül a település valamennyi, 1848–49-es honvédje is szerepel.

1998. május 13-ig az Északi temető XXI. parcellájának első sorában, a 41. számú sírhelyén derékba tört kőoszlop díszítette a sírját kéri HORVÁTH PÁL (1813–1879) volt megyei táblabíró, „1848–49-es honvéd századosnak”²⁵

(7. kép). Az egyszerű és mégis szép, régies sírkő utal az eltiport szabadságharcra is. A római katolikus kéri Horváth Pál 1813. január 6-án született a Zemplén vármegyei Sztropkón Horváth Pál megyei sebészmester és N. Krisztina gyermekeként. Jogdoktori címet szerzett, majd a szabadságharc kitörése után, 1848. szeptembert 12-én a Szabolcs megyei önkéntes nemzetőrszázalaj századosává választották. Részt vett a Josip Jelačić elleni harcokban. 1848. november 10-től százados lett az alakulatából szervezett 48. honvédszázalajban a drávai hadtestnél, 1849 januárjától pedig a Központi Mozgó Seregben szolgált tovább. Egy alkalommal azonban indulatában megsebezte egyik katonáját, ezért 1849. január 21-én leköszönt rangjáról.²⁶ A szabadságharc után megnősült, s feleségül vette a református Török Johannát, akivel 29 évig élt boldog házasságban. Ez alatt ügyvéd lett Nyíregyházán. Két műve is ránk maradt: az egyik *Szerény bepillantás az osztrák polgári törvénykönyvbe* címmel 1865-ben jelent meg Debrecenben, míg a másik *Nemzetgazdasági elvek*. A XVIII. és XIX. században tartott országgyűlési munkálatokból kivonva” címmel 1871-ben Pesten. Ezekon kívül 1868-ben cikket írt a *Kertész Gazda* című kertészeti szaklapba.²⁷ 1879. október 7-én, a még csak 63 éves kéri Horváth Pál agyhüdés következtében elhunyt.²⁸ Felesége nem bírta elviselni férje halálát és az elviselhetetlenné vált özvegységet, ezért fél évvel később, 1880. április 28-án önkézével vetett véget életének.²⁹

Az 1848-as sírkert négy évvel később, 2002-ben újabb sírral bővült. Ekkor került át a krasznokvajdai temetőből a nyíregyházi Északi temetőbe kassai és lublóvári SZAKADY ADOLF (1830–1901) síremléke³⁰ (8. kép). A sírkertben ő az egyetlen ’48-as szereplő, aki nem Szabolcs vármegyei kötődésű. Raisz Adolfként született 1830. május 20-án a Szepes vármegyei Késmárkon, Raisz Soma magánzó, hangszerkészítő

7. kép – Kéri Horváth Pál sírja (a szerző felvétele)

²⁵ Új Kelet, 1998. március 14. 5.

²⁶ BONA GÁBOR: Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban I. A–K. Budapest, 2008. 468.

²⁷ SZINNYEI JÓZSEF: Magyar írók élete és munkái, 4. kötet. H. Budapest, 1896. 1291–1292.

²⁸ MNL SzSzBVL Nyíregyháza római katolikus halotti anyakönyv 1879. 164.

²⁹ Protestáns egyházi és iskolai lapok, 1880. május 2. 595.

³⁰ Hódi Miklós szíves közlése alapján.

8. kép – Szakady Adolf sírja
(a szerző felvétele)

és Veisz Zsuzsanna gyermekeként. Nevét felnőtt korában, testvérei közül egyedüliként magyarosította. Bátyjával, Raisz Edével (1823–1908) együtt vett részt a szabadságharcban. Míg testvére 1848 nyarán és őszén a pest-budai nemzetőri tüzérségnél szolgált, majd később utász hadnagy lett, addig Adolf a 22. honvédszászlóaljnál volt alhadnagy, s Klapka György tüzértisztjeként megsebesült.³¹ A szabadságharc alatt bujdosott, s csak a kiegyezés után mentesült az üldöztetéstől. Névmagyarosítása is összefüggött a rejtőzködésével. A szabadságharc után, mint magánzó-mérnök dolgozott, s ebben a minőségben számos térképet készített. A kiegyezés után tagja volt az Abaúj megyei Honvédegyletnek,³² s házasságot is ekkor kötött; 1869. február 2-án, Krasznokvajdán feleségül vette Komlóssy Borbálát (1842–1913).³³ Frigyükből négy gyermek született: Ilona (1871–?), Etelka, Anna (1879–1965), valamint Géza (1882–?). Az 1880-as évektől, mint gondnok, tagja volt a Tiszai Evangélikus Egyházkerületben lévő hegyaljai esperességnek is.³⁴ Szakady Adolf 1901. június 4-én, 71 évesen hunyt el gyomorrák következtében az Abaúj-Torna vármegyei Krasznokvajdán.³⁵ Temetésére június 6-án került sor a helyi sírkertben evangélikus szertartás szerint. Felesége 12 évvel később, 1913. október 27-én hunyt el. Síremléküket a leszármazottaik helyezték át a nyíregyházi temető 1848-as sírkertjébe.

2005. október 20-án az 1848-as sírkert két egykori nyíregyházi polgármester – Haczell Antal és Krajnák János – sírjával bővült. Az exhumálást követően ezen a napon helyezték át a szabadságharc korszakához kapcsolódó két városvezető hamvait, akiknek egyszerű fejfáit ettől az évtől egy-egy márvány síremlék váltotta fel. Haczell Antal sírja korábban a XIV. parcella 129. sírhelyén állt, míg Krajnák nyughelye a III. parcella 232. sírhelyén volt megtalálható.³⁶

HACZELL ANTAL (1793–1868) a köztudatban a „Hatzel” írásmóddal maradt fenn, de vezetéknevét helyesen a név hordozója által használt „Haczell” formában írták. Az 1848-as sírkertben álló obeliszken (9. kép) is olvasható 1796-os születési dátummal ellentétben 1793. április 2-án született a Zemplén vármegyei Monokon, Haczell

³¹ BONA GÁBOR: Hadnagyk és főhadnagyk az 1848/49. évi szabadságharcban III. R–ZS. Budapest, 1999. 223.

³² KORPONAY JÁNOS: Abaujvármegye monographiája I. Kassa, 1866–1870. 726.

³³ MNL BAZML Fancsal evangélikus házassági anyakönyv 1869. 2.

³⁴ A Tiszai Ágost. Hitv. Ev. Egyházkerület Miskolczon 1890-ik évi május 28-ikán megtartott püspökavató rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyve. Nyíregyháza, 1890. 7.

³⁵ MNL BAZML Gyagybátor halotti anyakönyv 1901. 27.

³⁶ Hódi Miklós szíves közlése alapján.

Márton és Szlavikovszky Katalin gyermekeként római katolikus családban.³⁷ Öccse, Haczell Márton (1802–1858) az 1848–49-es forradalom és szabadságharc alatt Nyíregyháza polgármestere volt, majd 1850 és 1854 között ő maga is a városvezetés élén állt. Haczell Antal postamesteri állása révén igen hamar bekerült Nyíregyháza városi vezetőségébe. A dokumentumok tanúsága szerint már 1824-ben tagja volt a nyíregyházi tanácsnak, s 1827-ben már az esküdtek sorában is megtalálhatjuk. 1837-ben a helyettes bírói címmel felruházott postamester tagja volt a helytartótanácshoz felutazó küldöttségnek is. Az 1848–1849-es szabadságharc leverésében döntő részt vállalt orosz sereg igen súlyos sarcot vetett ki a városra. Testvérét, Mártont is 1849. október 11-én Nyíregyházáról hurcolták el, aki később Munkácson, majd a csehországi Josefstadtban raboskodott. Az elmenekült városvezetők helyett az öreg Haczell Antal erélye és hűsége nyújtott bátorítást a városiakok számára.³⁸ A szabadságharc leverését követően a városi tisztviselőket császári biztos nevezte ki. Az 1850. január 29-én összehívott gyűlés Haczell Antalt állította a város élére, aki négy éven át viselte tisztségét – közmegebecsülésre – jóllehet, a császár által kinevezett hivatalnokokat inkább megvetés övezte. Polgármestersége idején vetődött fel a vasútpálya építésének gondolata, megalapozva ezzel annak lehetőségét, hogy 1858. szeptember 5-én befuthasson az első vonat Nyíregyházára. Haczell Antal öccse is ebben az időben, 1856 nyarán szabadult közkegyelemmel, de két évvel később, 1858. szeptember 10-én elhunyt. Haczell Antal másik maradandó ténykedése volt a felsőbb tanintézmény létrehozásának előkészítése. Az 1854. szeptember 25-én – a császári biztos által összehívott – tisztújító közgyűlésen Tregjár Pál személyében új polgármestert „választottak”; Haczell ugyancsak tagja volt az 1860-ban választott hatvan tagú „közönségi gyűlés”-nek, de egy évvel később már nem volt a képviselőtestület tagja. 1868. április 1-én halt meg, végegyen-gülésben.³⁹ A római katolikus halotti anyakönyvi bejegyzés ekkor 72 évesnek, míg a korabeli sajtó nekrológjai 78 esztendősnak tüntették fel.⁴⁰ A valóság azonban az, hogy a város szeretett polgármestere 75. születésnapja előtt egy nappal hunyt el. Külön érdekesség vele kapcsolatban, hogy feleségétől, Zsurinszky Évától született leányát, Haczell Annát az a Jármy Menyhért (1801–1873) vette feleségül, aki 1866–1867-

9. kép – Haczell Antal sírja
(a szerző felvétele)

³⁷ MNL BAZML Monok római katolikus születési anyakönyv 1793. április 2.

³⁸ BOROVSKY SAMU: Szabolcs vármegye. 1900. 116.

³⁹ MNL SzSzBVL Nyíregyháza római katolikus halotti anyakönyv 1868. 42.

⁴⁰ Nyír, 1868. április 4. 3.

10. kép – Krajnák János sírja
(a szerző felvétele)

ben Nyíregyháza polgármestere volt. A Haczell testvérekről 1890-ben teret nevezett el a város, ahol 1969 óta nevüket emléktábla őrzi.

KRAJNÁK JÁNOS (1793–1849) neve sem egysegesen maradt meg a forrásokban. A legtöbb korabeli dokumentum ugyanis „Krajnyák” formában őrizte meg a nevét, így jelen tanulmány is ezt az írásmódot követi (10. kép). Krajnyák János 1793-ban született Krajnyák Mihály és Kmet Anna gyermekeként evangélikus családban. Mesterséget tanult, foglalkozását tekintve szücs volt. 1813. november 23-án nősült meg Nyíregyházán: feleségül vette Kovács Esztert.⁴¹ Házasságából öt gyermek született: Rozina (1814–?), Sámuel (1817–?), János (1821–?), Zsuzsanna (1823–?) és György (1825–?). Fiatalon belevetette magát a közéletbe. 1827–1828-ban vásárbíró, 1830–1837 között pedig városi

pénztárnok, s ezzel egy időben, 1835-től a város vezetésének is tagja volt. Az 1831. december 11-én Nyíregyházán életre hívott Magyar Olvasó Társaságnak szintén tagja volt.⁴² 1843–1844-ben pusztabírói tisztséget is betöltött, majd 1846-ban Suták Sámuel polgármester mellett megválasztották Nyíregyháza főbírájává.

Az 1846. december 16-án megtartott tisztújításon Suták leköszönt, s maga helyett Zsiska Mihályt javasolta a posztra, aki azonban ezt visszautasította és a stafétabotot inkább Krajnyák Jánosnak adta tovább. Az új polgármester mellé főbíróként Kralovánszky Andrást választották meg. Nem sokkal a pesti forradalom után, 1848. május 23. és 26. között zajlott Nyíregyházán az újabb tisztújítás. A Haczell Antal elnöklétével vezetett választáson a polgármesteri tisztre a korábbi első embert, Krajnyák Jánost, mellette Suták Sámuel és Haczell Mártont jelölték. Krajnyák és Suták családi okokra hivatkozva a jelölést végül nem vállalta, Haczell viszont egyedül nem akart indulni a polgármesteri székért. A jelöltetését elfogadni nem akaró régi polgármester, – Krajnyák János – helyébe végül Haczell Mártont választották meg.⁴³ Miután eldőlt, hogy Nyíregyháza önálló követet küldhet az 1848. július 5-én megnyíló első népképviselési országgyűlésbe, a nyíregyházi választás lebonyolítására a képviselői központi választmányt küldött ki Haczell Antal elnöklétével. Elhatározták a választók összeírását, s az összeíró bizottság élére Krajnyák János került. Nyíregyházán, hasonlóan a megye hat választókerületéhez, 1848. június 15-én volt a választás. Krajnyák János megnyitóját követően Benczúr Miklós a megjelent választók előtt Haczell Márton

⁴¹ MNL SzSzBVL Nyíregyháza evangélikus házassági anyakönyv 1813. 137.

⁴² MARGÓCSY JÓZSEF: Olvasó Társaság Nyíregyházán. Kelet-Magyarország – Napkelet. 1997. szeptember 13. 13.

⁴³ BENE JÁNOS: Nyíregyháza 1848–1849-ben. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle XLIII. 3. 2008. 294.

polgármestert ajánlotta követnek. Ennek hatására a nyíregyháziak egyhangú közfelkiáltással a polgármestert küldték az első népképviseleti országgyűlésbe. A város képviselő-testülete a távollévő polgármester helyettesítését ebben az időben két személlyel, Krajnyák János képviselővel és Sztruhár Károly tanácsnokkal oldotta meg. E gyakorlatból alakult ki a helyettes polgármester intézmény.⁴⁴ S bár Haczell Márton hivatalosan 1850. január 29-ig volt Nyíregyháza polgármestere, miután az 1848. június 23-i közgyűlésen bejelentette, hogy városi hivataláról lemond, helyébe a közgyűlés közfelkiáltással Krajnyák Jánost választotta meg helyettes polgármesternek. A szerbek és horvátok lázadása miatt kiűtött délvidéki kisháború kiterjedése következtében 1848. augusztus 13-án gróf Batthyány Lajos miniszterelnök elrendelte a nemzetőrség felállítását. A Nyíregyházára kivetett önkéntesek számát 92 főben állapították meg. A városi képviselőtestület az augusztus 24-i ülésén foglalkozott az önkéntesek kiállításának kérdésével, Krajnyák János elnökletével. Az országra leselkedő veszélyek, a gyorsabb cselekvés érdekében 1848. szeptember 30-án a képviselőtestület saját kebeléből egy szűkebb választmányt, a város közbátorsági választmányát alakította meg Krajnyák János elnökletével. Nyíregyháza város bevételeinek fokozására a képviselőtestület megkezdte a gyepföldek kiosztását is, hogy még lehessen szántani és vetni. Az 1848. november 21-i közgyűlésen Krajnyák János jelentette be, hogy addig 2147 hold gyepföldet osztottak ki, amelyből a városnak 7783 váltóforint 30 krajcáros bevétele lett.⁴⁵ A földek osztását azután 1849 tavaszán is folytatták, még akkor is, amikor Krajnyák János 1849. április 2-án, Nyíregyházán tífusz következtében elhunyt. A helyettes polgármesteri tisztségben utóda Báthy (Sztruhár) Károly lett.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 160. évfordulója alkalmából, 2009 májusában helyezték át Greksa Ignácnak és feleségének a IX. parcella első sorában lévő 36. sírhelyén lévő sírját az 1848-as sírkertbe⁴⁶ (11. kép). A síremlék GREKSA IGNÁC (1832–1907) uradalmi számvevőnek, '48-as honvédnek állít emléket. 1832. február 2-án született Kalocsán Greksa István és Benczer Terézia gyermekeként, római katolikus családban. A sírkertben nyugvó '48-as személyek közül ő a legfiatalabb, hiszen a szabadságharc kitörésekor csupán 16 éves volt. Kezdetben honvédként vette ki részét

11. kép – Greksa Ignác sírja
(a szerző felvétele)

⁴⁴ TÓTH SÁNDOR: Ki volt Nyíregyháza polgármestere az 1848/49-es forradalom és szabadságharc időszakában? Szabolcs-szatmár-beregi Szemle XXXIII: 2. 1998. 266.

⁴⁵ BENE JÁNOS: Nyíregyháza 1848–1849-ben. Nyíregyháza története I. Nyíregyháza, 2010. 263–164.

⁴⁶ Hódi Miklós szíves közlése alapján.

12. kép – Szokol János sírja
(a szerző felvétele)

egyházán, a Víz utca 28. szám alatti otthonában. Temetésére két nappal később, november 18-án került sor az Északi temetőben.⁴⁹ Felesége, 26 évvel később, 1933. október 5-én hunyt el, 87 éves korában, akit a férje mellé temettek el.

Greksa Ignác síremléke mellett található Szokol János (1829–1849) emlékoszlopa, (12. kép) aki 1829. augusztus 25-én született Nyíregyházán Sámuel nevű ikertestvérével együtt, Szokol Ádám és Kapás Erzsébet gyermekeként, evangélikus családban.⁵⁰ A szabadságharc végső küzdelmeibe csatlakozott, amikor 19 éves csizmadiaként 1849. május 26-án sorsot húzott Nyíregyházáért⁵¹. Ezt követően honvédként harcolt. Rövid életet élt: 20 évesen hunyt el a szabadságharcban.

2018-ig nem a sírkert része volt, hanem eredeti helyén, az Északi temető VIII. parcellájának 47.

a küzdelmekből, később őrmester lett. 1865. szeptember 19-én, Nyíregyházán nősült meg – feleségül vette Hanff Emmát (1845–1933).⁴⁷ Házasságukból tizenegy gyermek született, de csak hat élte meg a felnőttkort: Gyula (1866–?), Lajos (1867–1921), Matild (1869–?), Ágnes (1871–?), Emma (1872–?), Ignác Alajos (1875–1875), Mária (1877–?), Anna Erzsébet (1880–1881), Ernő Menyhért (1882–1884), Jolán Piroska (1885–1892) és Erzsébet Terézia (1886–1886). Greksa az 1860-as évektől kasznár, azaz gazdatiszt volt a Dessewffy család kezelésében lévő Huguaj községben, majd azt követően uradalmi számtartó Királyteleken, később ugyanitt uradalmi főszámvevő. Mint egykori '48-as honvéd őrmester, tagja volt a Szabolcs megyei Honvédegyületnek is.⁴⁸ 1907. november 16-án, 75 éves korában hunyt el Nyír-

13. kép – Várallyay József sírja
(a szerző felvétele)

⁴⁷ MNL SzSzBVL Nyíregyháza római katolikus házassági anyakönyv. 1865. 34.

⁴⁸ MIKÁR ZSIGMOND (szerk.): Honvéd-névkönyv. Az 1848/49-diki honvédseregnek 1890-ben még életben volt tagjairól. Budapest, 1891. 283.

⁴⁹ Nyírvidék, 1907. november 24. 4.

⁵⁰ MNL SzSzBVL Nyíregyháza evangélikus születési anyakönyv 1829. 339–340.

⁵¹ BENE JÁNOS (szerk.): A szabolcsi honvédek Aranykönyve 1848–1849. Nyíregyháza, 2013. 130.

sírhelyén állt VÁRALLYAY JÓZSEF (1823–1897) vörössipkás honvéd, gazdatiszt síremléke (13. kép). 1823. január 4-én született a Borsod vármegyei Szomolyán, Várallyay Ferenc mezőkövesdi főjegyző és Venczel Erzsébet gyermekeként, római katolikus családban. 1843. május 29-én, Miskolcon nősült meg – ekkor vette feleségül a református felekezetű Somossy Máriát (1822–1886),⁵² akitől öt gyermeke született: József (1844–1871), Katalin Erzsébet (1845–?), Erzsébet (1848–?), Géza (1850–1900) és Ferenc (1852–1918). 1848–49-ben Várallyay József gazdatiszt önkéntes hadnagyként szolgált a vörössipkások között, a 9. honvéd zászlóaljban. A világoosi fegyverletétel után telepedett le a Nyírségben, ahol később a Nyíregyházi Honvédegylet elnökének választották. Ez alatt nagy csapás érte, ugyanis felesége 1886. szeptember 5-én méhrák következtében elhunyt. A férje még több mint 10 évet élt özvegyemberként, amikor 1897. január 18-án, 74 éves korában elhunyt, Nyíregyházán a Honvéd u. 8. sz. alatti házában.⁵³ 2018. március 7-én dédu-nokája, a Washingtonban élő Várallyay Gyula kezdeményezésére Várallyay József obeliszkjét áthelyezték az 1848-as sírkertbe. Emlékét – fiával és Várallyay Sándor (1894–1966) nevű unokájával együtt – 2019 óta a Bessenyei tér 17. szám alatt álló egykori Várallyay családi ház falán emléktábla is őrzi (14. kép).

14. kép – Várallyay József
(Várallyay Gyula tulajdona)

15. kép – Krasznay Gábor sírja
(a szerző felvétele)

fiaként, római katolikus vallású családban. Alsóbb iskoláit Debrecenben, jogi tanulmányait Kassán végezte. 1844-ben ügyvédi oklevelet nyert, majd 1846-ban megválasztották Szabolcs megye harmadik alügyészévé. Az 1848-as forradalom kitöré-

⁵² MNL BAZML Miskolc római katolikus házassági anyakönyv 1843. 340.

⁵³ MNL SzSzBVL Nyíregyháza halotti anyakönyv 1897. 40.

16. kép – Krasznay Gábor

sekor Nagykállóban megyei főügyészként állt a vármegye szolgálatába. Két öccsével, Krasznay Ádámmal (1823–1894) és Krasznay Péterrel (1830–1916) együtt küzdött a szabadságharcban. 1848. augusztus 12-én, hadnagyként tagja lett a Szabolcs vármegye által alakított önkéntes mozgó nemzetőr zászlóaljnak. Ugyanebben az alakulatban 1848. szeptember 12-én főhadnaggyá léptették elő, s Görgei Artúr őrnagy, majd Perczel Mór tábornok alárendeltségében részt vett a Josip Jelačić elleni harcokban. Krasznay 1848. november 10-től honvéd főhadnagy a 48. honvédzászlóaljja vált alakulatánál. Perczel tábornok Központi Mozgó Seregének – illetve az ebből létrejött II. hadtestnek – a kötelékében, Aulich Lajos tábornok vezetése alatt a főhadszíntéren küzdötte végig a téli és a tavaszi hadjáratot. 1849. június 1-jén századossá

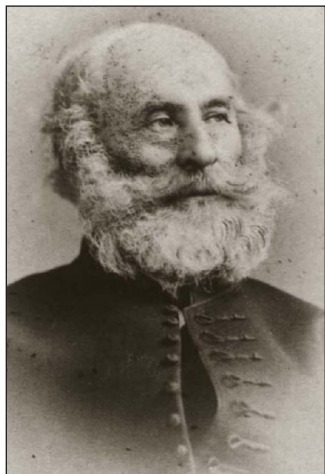
léptették elő és századparancsnokká nevezték ki. A nyári hadjáratban június 16-án Zsigárdnál, június 20–21-én Perednél, valamint július 2-i komáromi ütközetekben küzdött alakulatával. Az 1849. július 11-i komáromi-ácsi csatában a jobb vállán egy kartácsgolyótól megsebesült. Öt hétig szenvedett, s bár a golyó lapockáján csontot is sértett, abból teljesen sikerült felépülnie. 1849. október elején, a komáromi kapituláció után szerencsésen hazatért.⁵⁴ Attól kezdve szülei házánál folytatta az ügyvédkédest. Édesanyja 1852-ben bekövetkezett halála után pár évig Bogdányban, később pedig Nyíregyházán dolgozott ügyvédként, ahol azután végül letelepedett. 1861-ben és 1867-ben ismét megválasztották megyei első alügyésznek, amely tisztségét 1872-ig töltötte be. 1867-től a Szabolcs vármegyei Honvédegyelet tagjaként a nehéz sorsú honvédek segélyezésével foglalkozott, majd Elek Ferenc utódként 1884-ben az egylet elnöki tisztségét is betöltötte. 1873. február 10-én megválasztották Nyíregyháza polgármesterévé; az év szeptember 18-án, 52 évesen megnősült: feleségül vette a 41 éves Nagy Gizella (1832–1902) özvegyasszonyt. A város lendületes fejlődése, épülése, szépülése, terjeszkedése Krasznay Gábor érdeme volt, 1885-ben azonban agyvérzést kapott. 1890. szeptember 21-én hunyt el Nyíregyházán (16. kép).

A 2019 márciusában felállított másik sír NYÍRI KRISTÓFRA (1786–1862) emlékezik, akiről nem sok információ maradt fenn (17. kép). Az izraelita felekezetű Nyíri valószínűleg Nyíregyházán született, a halotti bejegyzésben megadott életkora alapján 1786 körül. Székely község 1828-as vagyonösszeírásában még Kandel Chaim-ként szerepel. A családja 1837-ben keresztelkedett ki. Felesége Bleyer Rozália (1791–1865)

⁵⁴ Krasznay Péter naplójegyzetei 1861–1916. Nyíregyháza, 2010. 121.; BONA GÁBOR: Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban I. A–K. Budapest, 2008. 608.

volt, akitől tíz gyermeke született. Egyik lánya, Kandel Anna később Korányi Frigyes (1828–1913) édesanyja lett, míg egyik fia, Nyíri Józsa (1822–1874) a márciusi ifjak egyike volt. A szerbek és horvátok lázadása eredményeképpen kiűtött délvidéki kisháború kiterjedése miatt 1848. augusztus 13-án gróf Batthyány Lajos miniszterelnök elrendelte a nemzetőrség felállítását. A Nyíregyházára kivetett önkéntesek számát 92 főben állapították meg. Ennek eredményeképpen 1848. szeptember 6-án megkezdődött a toborzás, az önkéntesek felfogadása, beöltöztetése, egyes felszerelési cikkek kiosztása. A jó szervezés eredményeként pár nap alatt Nagykállóban volt az a 92 önkéntes, akik közül egyet, Kandel Ferencet apja, Kandel Kristóf teljesen felszerelve vitt be a megyeszékhelyre. Nevüket a hála emlékéül a képviselőtestület jegyzőkönyvében is megörökítették.⁵⁵ 1849. április 25-én Kandel Kristóf a saját és a gyermekei vezetéknévét is

18. kép – Nyíri Kristóf

megváltoztatta „Nyíri”-re.⁵⁶ A szabadságharc bukását követően – a provizórium időszakában – 1855. szeptember 26-án az új vezetéknévének használatát ismét megerősítették.⁵⁷ Nyíri Kristóf végül 1862. május 17-én hunyt el Nyíregyházán (18. kép).

Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc alig 19 hónapos történetéből 16 hónapon keresztül fegyveres önvédelmi harcra kényszerült az ország. Szabolcs vármegye ezekben a hónapokban kétszáz ezres lakosságához mérten is erején felül teljesítette a haza iránti kötelezettségeit. Jelen tanulmány az Északi temető 1848-as sírkertjében nyugvó – zömmel szabolcsi kötődésű – hőseinek állít emléket. Ha ott járunk, „hozzunk egy szál virágot”, álljunk meg a sírkertnél egy percre és hajtunk fejet előttük.

17. kép – Nyíri Kristóf sírja
(a szerző felvétele)

⁵⁵ BENE JÁNOS: Nyíregyháza 1848–1849-ben. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle XLIII: 3. 2008. 298.

⁵⁶ Közlöny, 1849. április 27. 334.

⁵⁷ Budapesti Hírlap, 1855. október 8. 2700.